

Democràcies emancipadores

Una de les anècdotes més conegudes de Max Planck remunta a quan era estudiant de la Universitat de Munic. El seu professor de física, J. Gustav von Jolly, el va desincentivar d'estudiar física, ja que considerava que aquesta disciplina científica s'havia completat i només quedaven alguns detalls per establir. Lord Kelvin deia una cosa semblant. Malgrat aquell consell, Planck es va dedicar a la física i, a partir de l'anàlisi de la "radiació del cos negre", va postular la quantificació de l'energia, un resultat poc intuïtiu que el va sorprendre a ell mateix, però que va donar pas a la física quàntica dels segles XX i XXI, una autèntica revolució científica.

En el mateix moment (finals del segle XIX) en què Jolly o Kelvin consideraven que la física estava pràcticament enllestida, va resultar cada vegada més notori que les dues teories aleshores més potents, la mecànica de Newton i l'electromagnetisme de Maxwell, presentaven inconsistències mútues (tècnicament, mentre que les equacions de la primera són invariants sota les transformacions de Galileu, les de la segona no ho són, però sí respecte de les transformacions de Lorentz). I les inconsistències, es vulgui o no, en el món de la ciència sempre provoquen un notori desassossec intel·lectual: en aquest cas, van conduir Einstein a formular, primer, la seva teoria especial de la relativitat per sistemes inercials (1905) i, posteriorment, la seva teoria general que incloïa la gravetat (1915). En termes generals, es tracta de teories que se subsumeixen: quan les ve-

locitats són petites, les transformacions de Lorentz tendeixen a les de Galileu, i quan les densitats són petites, els resultats de la relativitat general s'aproximen als de la relativitat especial. Però la història òbviament no acaba aquí, entre altres motius perquè la teoria general de la relativitat i la teoria quàntica de camps resulten incompatibles i encara ningú ha aconseguit superar el repte d'articular-les (a la pràctica s'empren habitualment de manera separada).

Així, avui sabem que en la història de la ciència (i també en la història de les institucions polítiques) els conceptes teòrics arrossegueu les seves pròpies ombres; les seves possibilitats embolcallen els seus propis límits. I les teories que emmarquen aquells conceptes solen presentar inconsistències. Tanmateix, aquestes ombres i inconsistències estimulen el progrés.

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA, UPF

CONSULTEU
MÉS ARTICLES A
www.ara.cat

Pretendre que una disciplina ha arribat al seu zenit i esperar que només es completi amb alguns detalls també s'aplica en el camp de la teoria política. Fa només dues dècades, després del col·lapse dels estats socialistes, F. Fukuyama va establir que el progrés polític havia culminat amb les democràcies liberals existents

de base capitalista. Avui aquesta pretensió no només sembla incorrecta sinó simplement interessada i bastant ridícula. Val la pena recordar el caràcter provisional que sempre tenen tant les concepcions científiques com les institucions polítiques pràctiques. De vegades són les noves dades experimentals o les transformacions pràctiques les que provoquen teories científiques més potents o institucions polítiques més convenientes; altres vegades, les institucions s'originen arran de canvis en les mateixes idees.

Les democràcies actuals no sembla que tinguin només detalls a millorar. Es poden citar com a mínim tres grans camps en els quals encara està quasi tot per fer: el control de la pobresa, les desigualtats i els poders privats financers i econòmics a escala internacional; el control de les qüestions ecològiques (escalfament global, degradació de boscos i selves, aigua potable, recursos marins, etc.), i l'acomodació del pluralisme de caràcter cultural i nacional. A escala internacional, la democràcia liberal encara és una utopia; a escala estatal, els estats de dret són molt insuficients i incomplets.

En el món de les institucions polítiques, la democràcia liberal s'ha construït i s'ha pensat per als estats i des dels estats. Els seus conceptes (estat de dret, participació, representació, etc.) arrossegueu les ombres i inconsistències internes d'aquest estatisme. Les revolucions liberals han tingut un caràcter bàsicament emancipador en el període que s'inicia amb la modernitat política (1688); tanmateix, quan el món polític i les societats (els *demos*) es tornen més complexos tant a escala interna com global, queda al descobert el caràcter parcial i esbiaixat de la interpretació dels seus valors (llibertat, igualtat, dignitat, pluralisme, etc.). Convé impulsar que la concreció institucional dels valors i objectius de les democràcies liberals estigui sempre en transformació cap a estructures més emancipadores. En el terreny socioeconòmic, polític i cultural. Convé que mai arribin a Ítaca. Catalunya té avui l'oportunitat de constituir una democràcia eficient i d'alta qualitat ètica. I cal aprofitar-la.

Les transformacions pràctiques acostumen a donar origen a les institucions polítiques més convenientes

LAMARTARILE

Els valors i objectius de les democràcies liberals han d'evolucionar sempre cap a estructures més emancipadores